

**Společnost a sociologie nejen sociologickou optikou,
třináctý ročník Olomoucké podzimní sociologické konference**

KSA FF UPOL

18.–19. října 2024, Olomouc

Na Olomoucké podzimní sociologické konferenci se sešli odborníci, studenti a další zájemci o sociologii, aby si vyměnili poznatky a prodiskutovali současné výzvy v sociologickém výzkumu. Program zahrnoval více než 50 příspěvků, které se zabývaly širokou škálou témat – od současných společenských problémů po metodologické přístupy. Kromě otevřené části byly do konferenčního programu zařazeny dva speciální panely. Jeden se věnoval dopadům umělé inteligence na společnost, etiku a vědu, druhý byl věnován tomu, jak a s jakými učebnicemi probíhá výuka sociologie. Každý příspěvek si našel své publikum, přesto není možné v krátké zprávě přiblížit všechny. Jako studentka sociologie jsem si vybrala několik prezentací, které mě osobně nejvíce zaujaly.

Jako první mě oslovil příspěvek Natalie Simonové ze Sociologického ústavu AV ČR a Petra Soukupa z Fakulty sociálních věd UK. Soukup představil analýzu třídního postavení žen a mužů v zemích visegrádské čtyřky a Rakousku mezi lety 2006 a 2015. V prezentaci volně navazující na třídní schéma M. Savage se zaměřil na vývoj sociální stratifikace a zohlednil kulturní a sociální aspekty nerovností. Zdůraznil často podceňovanou roli pohlaví v analýzách sociálních nerovností a přinesl zajímavé srovnání třídního rozvrstvení mezi muži a ženami.

Kateřina Šteklová z University of Southampton zkoumala profesní identitu manažerek legální sexuální práce. Její výzkum vyplňuje mezeru v současné literatuře a nabízí cenný pohled na dynamiku rolí a strategie, které se v tomto specifickém odvětví používají. Šteklová analyzovala zkušenosti šesti manažerek z erotických klubů a agentur v Nevadě, USA a na Novém Zélandu, přičemž identifikovala čtyři hlavní vrstvy jejich profesní identity. Studie ukazuje, jak manažerky vnímají svou práci a jaké přístupy k vedení využívají, čímž přispívá k lepšímu porozumění rolím v tomto opomíjeném segmentu sexbyznysu.

Podobně se na problematiku rolí v profesích zaměřil Daniel Rendl z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, který představil výsledky analýzy 11 hloubkových rozhovorů s muži pracujícími jako zdravotní sestry. Zabýval se tím, jak muži v této feminizované profesi vnímají svou roli, jak se vyrovnávají s náročností péče a intimitou v každodenní práci a jak reflektují úbytek sil v kontextu stárnutí. Analýza ukázala, že vedle náročnosti profesní role se objevují i obavy spojené s fyzickým stárnutím, což v rámci maskulinní identity přináší nové pohledy na křehkost, mužské ideály a adaptaci na změny. Výzkum je součástí projektu „Instituce stárnoucích mužů“, jehož tým se s podporou GA ČR zabývá propojením témat maskulinity, péče a stárnutí.

V návaznosti na genderové téma mě zaujala studie Aleše Kudrnáče a Alexandra Davenporta ze Sociologického ústavu AV ČR, která zkoumá, jak rodičov-

ské chování a rozdělení domácích prací ovlivňuje vývoj genderových stereotypů u adolescentů. Autoři se zaměřili na to, jak rodičovské postoje k genderové rovnosti a způsob rozhodování v rodině formují dětské vnímání rolí mužů a žen. Výzkum, založený na datech z Českého panelového šetření domácností, ukázal, že praktické rozdělení povinností a konsensuální rozhodování mají vliv na názory dětí na genderové role. Zajímavé bylo, že v rodinách, kde se o rozdělení domácích prací vyjednává, mají adolescenti méně stereotypní názory na gender. Studie podtrhuje důležitost rodinné dynamiky a chování rodičů při formování genderových postojů mladých lidí.

Velice mě překvapila prezentace zaměřená na sport, kterou přednesli Arnošt Svoboda z Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého a Simona Šafaříková z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, kteří odprezentovali případovou studii projektu „Fotbal pro rozvoj“ (FpR), realizovaného na Olomoucku. Studie se zaměřila na využití fotbalu jako nástroje pro podporu sociální koheze a integrace v místních komunitách. Zaujalo mě, jak sport, konkrétně fotbal, může hrát klíčovou roli ve zlepšování vzájemného porozumění a spolupráce mezi různými sociálními skupinami. Práce, která se zaměřila na sociální kohezi, využívala data z focus groups, pozorování a diskusí s účastníky, aby zkoumala, jak sport ovlivňuje jejich vnímání sociálních vztahů a integrace. Studie představila cenné poznatky o tom, jak může sport sloužit jako efektivní nástroj pro rozvoj komunit a sociálních vazeb, což přispívá k širšímu pochopení potenciálu sportu v sociálních vědách.

Na téma participace a rozvoje se zaměřil i Jan Kalenda z Centra výzkumu Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Ten se věnoval vývoji účasti Čechů v celoživotním učení a jejímu propojení se sociálními nerovnostmi. Na základě dat z mezinárodního šetření Adult Education Survey z let 2011, 2016 a 2022 ukázal, že i když účast v celoživotním učení stagnuje a více než polovina populace se pravidelně neúčastní žádných organizovaných vzdělávacích aktivit, postupně dochází k demokratizaci vzdělávání. Přestože nerovnosti v účasti na vzdělávání podle vzdělání, věku, ekonomického postavení a třídní příslušnosti stále přetrvávají, v posledních letech slábnou. Tento trend naznačuje, že celoživotní učení se stává dostupnějším pro širší skupiny, což je pozitivní krok směrem k rovnějším příležitostem ve vzdělávání v české společnosti.

Jako poslední z otevřené části konference bych ráda přiblížila prezentaci zaměřenou na spiritualitu a její vztah k sekularizaci. Anna Vostruhová z Filozofické fakulty UK představila svůj experimentální přístup k měření postsekulárních tendencí v české společnosti. Její výzkum ukazuje, že spiritualita není vždy spojena s tradiční religiozitou a že naše společnost možná není tak ateistická, jak se často předpokládá. Výsledky ukazují, že náboženská víra zůstává pro mnoho lidí důležitá, spiritualita je často individuální a nemusí být nutně spojena s tradičními náboženskými institucemi.

Jako ochutnávku ze dvou tematických bloků jsem si jako první vybrala příspěvek Marty Kolářové z Fakulty humanitních studií UK. Její prezentace mě přiměla zamyslet se nad tím, jak je důležité mít nejen nové metody učení, ale

i aktuální zdroje, které odpovídají současným trendům a výzvám. Kolářová ve své prezentaci zdůraznila, že aktivní učení, například pomocí převrácené třídy, skupinové práce nebo projektů, vede studenty k tomu, aby se více zapojovali do výuky – četli, přemýšleli, diskutovali a aplikovali teorii na praktické problémy. Učebnice v tomto procesu hrají podpůrnou roli, poskytují teoretické základy a koncepty, které studenti následně aplikují na konkrétní problémy. Na příkladu sociologie sociálních hnutí Kolářová poukázala na nedostatek aktuálních učebnic v prostředí ČR, kdy poslední publikace tohoto druhu nereflektuje změny, jako je vliv globalizace a digitalizace.

Z druhého tematického bloku, který se věnoval umělé inteligenci, jsem si vybrala práci Zuzany Talašové z Fakulty sociálních studií MU. Vysvětlila, jak AI ovlivňuje metodologii a teoretické přístupy v sociologii. Umělá inteligence byla představena jako nástroj, který umožňuje sofistikovanější analýzu společenských jevů, zároveň ale vyvolává důležité otázky ohledně etiky, zodpovědnosti a validace výsledků při využívání těchto technologií. Toto téma mě oslovilo nejen kvůli technologickému rozměru, ale i kvůli jeho potenciálu proměnit samotnou povahu sociologické analýzy.

Konference na Univerzitě Palackého ukázala, že sociologie má nekonečně široký záběr – od genderových stereotypů přes manažerky v erotickém průmyslu až po vliv fotbalu na komunitní vztahy. Letos jsme se podívali na maskulinitu v bílých pláštích, spiritualitu mimo kostely nebo na to, co nám o naší společnosti řekne umělá inteligence. Pokud tedy máte rádi vědu, která se nebojí prozkoumat všechno od třídních nerovností po teorii domácích prací, příští ročník je přesně pro vás. A kdo ví, možná tam zjistíte, že i vaše každodenní dilema, komu připadne mytí nádobí, má svou sociologickou teorii. Sociologie totiž nikdy nepřestane překvapovat.

Viktorie Hegedüšová
Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
vikihege81@gmail.com